

SEANCES DU MERCREDI 8 JUIN 1983
VERGADERINGEN VAN WOENSDAG 8 JUNI 1983**ASSEMBLEE**
PLENAIRE VERGADERING**SEANCE DU MATIN**
OCHTENDVERGADERING**SOMMAIRE:****CONGES:**

Page 2278.

PROJETS DE LOI (Discussion):

Projet de loi contenant le budget du ministère de la Défense nationale de l'année budgétaire 1983.

Projet de loi ajustant le budget du ministère de la Défense nationale de l'année budgétaire 1982.

Discussion générale. — *Orateurs:* MM. Wyninckx, R. Maes, Close, Cudell, p. 2278.**INHOUDSOPGAVE:****VERLOF:**

Bladzijde 2278.

ONTWERPEN VAN WET (Bespreking):

Ontwerp van wet houdende de begroting van het ministerie van Landverdediging voor het begrotingsjaar 1983.

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van het ministerie van Landverdediging voor het begrotingsjaar 1982.

Algemene bespreking. — *Sprekers:* de heren Wyninckx, R. Maes, Close, Cudell, blz. 2278.**PRESIDENCE DE M. LEEMANS, PRESIDENT**
VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER LEEMANS, VOORZITTER**M. Coen**, secrétaire, prend place au bureau.**De heer Coen**, secretaris, neemt plaats aan het bureau.Le procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.
De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.La séance est ouverte à 10 h 05 m.
De vergadering wordt geopend te 10 u. 05 m.

CONGES — VERLOF

MM. Decléty, Delmotte, le chevalier de Donnée, Mmes De Pauw-Deveen et Coorens, pour d'autres devoirs; Mme Herman-Michielsens, en mission à l'étranger; MM. Boel, pour des devoirs administratifs; Goossens, pour raison de santé, demandent d'excuser leur absence à la réunion de ce matin.

Afwezig met bericht van verhindering: de heren Decléty, Delmotte, ridder de Donnée, de dames De Pauw-Deveen, Coorens, wegens andere plichten; Herman-Michielsens, met opdracht in het buitenland; de heer Boel, wegens bestuursplichten; de heer Goossens, om gezondheidsredenen.

— Pris pour information.

Voor kennisgeving.

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN
HET MINISTERIE VAN LANDSVERDEDIGING VOOR HET
BEGROTINGSJAAR 1983ONTWERP VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE
BEGROTING VAN HET MINISTERIE VAN LANDSVERDEDIGING
VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1982*Algemene beraadslaging*PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DU MINISTERE DE
LA DEFENSE NATIONALE DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1983PROJET DE LOI AJUSTANT LE BUDGET DU MINISTERE DE LA
DEFENSE NATIONALE DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1982*Discussion générale*

De Voorzitter. — Aan de orde is de bespreking van de ontwerpen van wet betreffende de begroting van het ministerie van Landsverdediging.

Nous abordons l'examen des projets de loi relatifs au budget du ministère de la Défense nationale.

De algemene beraadslaging is geopend.

La discussion générale est ouverte.

Het woord is aan de heer Wyninckx.

De heer Wyninckx. — Mijnheer de Voorzitter, allereerst dank ik u omdat u mij als eerste in de rij van sprekers het woord hebt gegeven. Ik herhaal nogmaals wat ik in de commissie voor de Parlementaire Werkzaamheden heb gezegd, en dit voor de afwezige pers en voor de aanwezige collega's: deze bespreking, weliswaar een tweede bespreking aangezien het debat ten gronde heeft plaatsgehad in de Kamer van volksvertegenwoordigers, vindt op een zeer ongelukkig ogenblik plaats.

Bij het betreden van het peristyle viel het mij op dat een vergadering van de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen nog steeds wordt aangekondigd onder de benaming: commissie voor de Buitenlandse Zaken en de Defensie. Zij vergadert vandaag heel de dag.

In mijn betoog zal ik niet kunnen voorbijgaan aan sommige vragen gericht tot de beide ministers. Een aantal vragen heb ik schriftelijk overgezonden aan de minister van Buitenlandse Betrekkingen die daar in de loop van de dag op zal antwoorden, waarschijnlijk in mijn afwezigheid. Immers de commissie voor de Buitenlandse Handel, die ik moet voorzitten, vergadert ook vandaag.

Het spreekt vanzelf, mijnheer de minister, dat ik de vragen in verband met de F-16, ook heb gesteld aan uw beide collega's die bij de aankoop van die vliegtuigen betrokken zijn.

Graag vernam ik het antwoord van de drie ministers om eventueel tegenspraak te kunnen vaststellen, of een nogal mistige uitleg voor de wijze waarop die aankoop is geschied.

Deze vraag alleen al richt zich in wezen tot de drie leden van de regering die bij deze zeer vreemdsoortige budgettaire operatie zijn betrokken.

De heer Maes. — Zeer juist.

De heer Wyninckx. — Dit wordt de laatste bespreking van de Defensiebegroting voor het voor de vredesstrijd «hete» najaar van 1983. Vandaar dat men zich in dit debat had moeten kunnen verheugen in een grotere aanwezigheid van eminente leden van de commissie voor de Defensie. Ik kan hen echter niets verwijten want ik weet dat zij aanwezig zijn in de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen. De begroting van Buitenlandse Zaken en die van Defensie zijn nogal nauw met elkaar verbonden.

De jongste Navo-Ministerraad werpt een schril licht op het beleid van het Navo-pact.

Wij zullen de gelegenheid hebben hierover ook te handelen bij het openbaar debat over de begroting van Buitenlandse Zaken, dat eerst in de Senaat plaatsgrijpt.

Inderdaad: meer en meer eigent de Navo zich als supranationale organisatie een aantal rechten toe, waarover zij niet beschikt.

De Vlaamse socialistische senatoren zullen dan ook weldra in deze Senaat een resolutie voorleggen, waarin wordt aangedrongen op een duidelijke uitspraak door deze Kamer in de zin van het besluit van het Deense Parlement inzake de opstelling van middellange-afstandsraketten.

In tegenstelling met wat u misschien had verwacht, mijnheer de minister, voelen wij ons hierbij gesterkt door de taal van Navo-secretaris-generaal Luns, die het niet van groot belang vindt dat kleine Navo-landen zich uitspreken over deze materie. Volgens de heer Luns is het klaarblijkelijk onduidelijk dat soevereine Lid-Staten er afwijkende meningen op na houden, of met andere woorden dat parlementen van die Navo-Lid-Staten er een eigen mening op na houden en die tot uiting brengen.

Voor ons Vlaamse socialisten zou het ontwijken van een ruim debat over deze materie in de Senaat eens te meer een machtsafstand zijn van het Parlement, niet aan de regering deze keer, maar aan een supranationaal gezag, dat daartoe volgens de letter en de geest van het verdrag geen enkel recht bezit.

Tijdens die bewuste Navo-raad is ook gebleken dat er een onderhuidse geografische machtsuitbreiding van het Navo-gebied aan de gang is. Dit blijkt uit de wens van Washington, binnen het raam van de toenemende militarisering van het buitenlandse beleid van het Witte Huis, om door de Navo te laten onderzoeken op welke wijze de Amerikaanse troepen zouden worden vervangen, die buiten het verdragsgebied zouden optreden. Wordt hiermee gedacht aan de situatie die zou ontstaan bij een eventuele interventie in het Midden-Oosten? Kan de minister ons bevestigen of inderdaad aan dit onderzoek wordt gewerkt, en of het ter sprake zal komen bij de Navo-Ministerraad van december 1983?

Want samen met de inplanting van nieuwe middellange-afstandsraketten zou ook dit een politieke optie zijn waarover wij ook in de Senaat een uitspraak wensen. Is het mogelijk het gebied van het verdrag uit te breiden zonder daartoe het verdrag te wijzigen of zonder daarover in Kamer of Senaat op breedvoerige wijze te hebben gedebatteerd?

Een volgend element belangrijk voor dit budgettaire debat is het opnieuw aandienen van de drie-procentleidraad, voornamelijk met het oog op de uitbouw van een nieuwe generatie hoogtechnologische conventionele wapensystemen. Het komt ons voor dat hiermee tegemoet wordt gekomen aan de verzuchtingen van generaal Rogers, die aan het bondgenootschap niet langer een defensief, maar een offensief karakter geven. Net zoals de Amerikaanse *Air-Land-Battle*-doctrine, waarover wij hier vorig jaar uitvoerig hebben gesproken.

Het wordt dus duidelijk dat dit Parlement zijn stem moet laten horen, en het huidige debat, gekoppeld aan het nakende debat over buitenlandse zaken in deze Senaat, biedt daartoe een unieke kans. Wij verwachten van de regering een ernstig antwoord op de vraag over het probleem van de voorbereiding en van de plaatsing van de middellange-afstandsraketten. Wij vragen de regering of er respect zal worden opgebracht voor ons recht om ons uit te spreken, vooraleer de regering zulks beslist, over de plaatsing van de *Cruiser*-raketten. Of meent de regering dat zij ook daar over volmachten beschikt, en het Parlement buiten spel kan zetten?

Op dezelfde wijze kunnen wij ook nu, bij de bespreking van uw budget, mijnheer de minister, niet voorbijgaan aan uw uitlatingen na de Navo-Ministerraad. Het stadium van de voorbereiding, zei u, is nu voorbij, en nu gaan wij over tot de keuze van de plaats, maar ook tot de onteigening en de voorbereiding van het terrein. U sprak van «le terrassement» en ik heb die verklaring nauwkeurig genoteerd want zij vormt een zeer belangrijk element in het huidige debat.

De internationaal politieke aspecten zullen wij met de minister van Buitenlandse Betrekkingen behandelen. Wij willen inderdaad praten

over wat wij zouden noemen «gedurfde ontwapeningsinitiatieven» die van een kleine Navo-Lid-Staat als België zouden kunnen uitgaan. Dit is het debat over de vraag of het Navo-dubbelbesluit, niet werd gesmoord door het afremmen van de besprekingen te Genève en over de rol die kleine Navo-Lid-Staten zouden kunnen spelen, en dit vooraleer op Europees of wereldniveau de vredeskrachten hun stem laten horen. Want inderdaad, het staat vast — daarover zijn wij het allen eens —, wij betalen onze veiligheid steeds duurder. Wij moeten dus de helse kringloop doorbreken van de waanzinnige bewapeningswedloop. Terzelfder tijd, en ook daar past het tijdens de beide debatten over defensie en buitenlandse zaken de aandacht op te vestigen, leeft bij de Vlaamse socialisten de overtuiging dat ons land ter zake initiatieven kan en moet nemen voor ontspanning en ontwapening.

Sommige ministers van deze regering hebben een zeer lange titel; dat is onder meer het geval voor de Vice-Premier en minister van Financiën, tevens belast met de Buitenlandse Handel — *what's in a name* — die dit met ons heeft aangevoeld. Er is, zei hij, een clubjesmentaliteit gegroeid bij de groten, die steeds meer de kleine Staten ontkracht. Williamsburg is aldus een Atlantische super-Navo geworden.

Bij het lezen van sommige persberichten in verband met Williamsburg, had ik de indruk dat men er in Europa goed had aan gedaan deze historische plaats in de Verenigde Staten bij zijn juiste naam te noemen, namelijk *Colonial Williamsburg*. De Europese staatshoofden bevonden zich daar in een situatie die in scherpe tegenstelling was met de historische rol die sommige Europese Staten hebben gespeeld bij de bevrijding van de Verenigde Staten van het koloniale juk. Ik zinspel hier rechtstreeks op de rol die de Franse president Mitterrand tevergeefs heeft gepoogd te Williamsburg te spelen. Met één appreciatie kunnen wij het wel eens zijn: *Colonial Williamsburg* heeft de vasalisatie van Europa nog maar eens duidelijk in de verf gezet. Et is een directoraat van zeven grote landen die aan de kleinere Navo-landen, zoals België en Nederland, poogt te dicteren wat zij voor hun veiligheid moeten doen. Komt daar nog bij dat bij deze supertop twee landen zijn betrokken die geen lid zijn van de Navo. Japan is zelfs formeel geen Navo-land. Hoe zou het dit kunnen zijn? Frankrijk heeft zich al zeer lang uit de militaire structuren van het bondgenootschap teruggetrokken.

Enkele dagen geleden, bij een ontmoeting met Franse parlementsleden in de Franse Senaat — misschien zullen sommige Franstalige collega's het hiermee niet eens zijn, maar ik ontwaar de meest gezaghebbende onder hen niet —, heb ik gesproken over *le néo-gaullisme mitterrandien*. Dit dreigt aan de kleine Navo-Lid-Staten nogal parten te zullen spelen. Waarschijnlijk laat Frankrijk zich leiden door motieven van eigen belang, waardoor ze ons de middellange-afstands-raketten willen opdringen. Wij zoeken tevergeefs naar concrete initiatieven van bijvoorbeeld, de Franse regering, maar ook van de Britse regering, in verband met het verdagen van het uitvoeren van het Nato-dubbelbesluit.

Het is verbazend — en ik blijf bij de uitdrukking *Colonial Williamsburg* omdat dit voor mij goed de geest weergeeft waarin president Reagan het debat in deze historische plaats heeft geleid — dat dit debat eerder is ontstaan in een militair gesprek, in een gesprek over militaire strategieën, dan over economische strategieën om de crisis in het Westen te lijf te gaan.

Die militaire verklaring is bovendien niet van enige hypocrisie vrij te pleiten. De Socialistische Partij stelt onder meer vragen bij de oproep tot de Sovjetunie om «constructief» te onderhandelen. Zoals mijn partijvoorzitter, de heer Karel Van Miert, dit in de pers heeft gezegd en zoals ook Helmut Schmidt die toch niet van anti-Atlantisme kan worden verdacht, hebben ook wij enige twijfels omtrent de Amerikaanse bereidheid om constructief te onderhandelen. Ook constateren wij een tegenstrijdigheid in de in *Colonial Williamsburg* geformuleerde wens om tot een Europese ontwapeningsconferentie te komen, terwijl het precies de Verenigde Staten zijn die op de toetsingsconferentie in Madrid de Europese ontwapeningsconferentie op de lange baan proberen te schuiven.

Tenslotte willen wij erop wijzen dat het eens te meer de Socialistische Partij moet zijn die zich afzet tegen de vernederende houding die de Belgische regering te beurt valt. In plaats van erop te wijzen dat België nog steeds geen formele beslissing tot opstelling van *Cruise*-raketten in ons land heeft genomen, laat de regering het te pas en te onpas in het buitenland uitschijnen alsof die beslissing al lang genomen is. Dit is van ons formeel niet het geval, welke wettelijke argumenten men nu ook probeert uit te zoeken. Heel deze situatie wordt natuurlijk veroorzaakt doordat de regering niet alleen nalaat een ernstige zesmaandelijks evaluatie te maken van het verloop van de besprekingen in Genève, maar bovendien na vier jaar discussie

over de *Cruise*- en *Pershing*-raketten in ons land, er nog steeds niet in geslaagd is of de behoefte daartoe niet voelt een consistente nota ter zake op te stellen ten gerieve van het Parlement.

Dit is, mijnheer de minister, wat niet alleen de Vlaamse socialisten verontrust, maar steeds meer mensen beroert die bekommerd zijn louter om hun zelfbehoud. Over dit alles hebben wij vandaag het recht om vragen te stellen. Over dit alles heeft dit Parlement de plicht grondig na te denken. Wanneer op 23 oktober aanstaande tienduizenden en nog eens tienduizenden door de hoofdstad zullen oprukken tegen het plaatsen van nieuwe kernraketten, dan zullen zij zich al dan niet gesteund willen weten door dit Parlement en ook door de regering. Uw houding, en deze van de hele regering, bevordert het klimaat van massaal verzet tegen het afremmen van de besprekingen te Genève, en het mogelijke uitvoeren van het Navo-dubbelbesluit einde van dit jaar. En komt u dus nu niet af met de zoveelste affirmatie à la Luns, dat dit massale verzet eenzijdig tegen de Navo is gericht, of door de bolsjewiki wordt gemanipuleerd met reusachtige sommen relatief weinig waardevolle roebels.

Niemand neemt die affirmaties nog ernstig. De Amerikaanse bisschoppen worden toch niet door Moskou betaald. En de gewezen Navo-generaals al evenmin. In ons land is er de werkgroep «Artsen tegen atoomwapens», en noem maar op. Zoals een gekend Vlaams weekblad het formuleerde: «De dokumenten stapelen zich op.» Het is wat al te simplistisch, deze stroming, die de massa's in Oost en West, af te doen met slogans uit de koude-oorlogstijd van de jaren vijftig. Een dubbele hypotheek weegt vandaag op het defensiedebat. De jonge generatie is, meer dan de tussen- of de oudere generatie, bekommerd om de atoomdood. En zij aarzelt nog meer om zware defensie-uitgaven en inspanningen te ondergaan, in een economisch systeem dat aan 700 tot 800 000 mensen alle kans op tewerkstelling ontnemt en voor bijna 200 000 jongeren de stempelcontrole als het enig uitzicht biedt. Indien wij het recente OESO-verslag mogen geloven, moeten wij bij die 800 000 die niet aan bod komen voor tewerkstelling, er nog 150 000 toevoegen. Wij zullen dan 1 miljoen werklozen hebben. Dat is de bittere werkelijkheid van het OESO-verslag: niet de goedkeuring van het regeringsbeleid, maar de aankondiging dat in ons land de werkloosheid zal stijgen tot 1 miljoen. Aan die jonge generatie voor wie de samenleving geen uitzicht biedt, zouden wij nog zwaardere lasten opleggen, met nog zwaardere risico's op het gebied van defensie die geen enkele morele of sociale waarde hebben, in vergelijking met de werkelijke last.

Ik kom tot een aantal vragen uit de actualiteit. U zult begrijpen, mijnheer de minister, dat wij niet alle vragen waarop wij een antwoord hebben gekregen in het uitvoerig verslag van de Kamercommissie zullen herhalen. Maar er zijn een aantal knelpunten waarover ik van u enige toelichting verwacht.

U hebt een nogal vreemde verklaring afgelegd over de vervanging van luchtafweerraketten door de conventionele niet-nucleaire *Patriot*-raketten. U zoudt verklaard hebben dat het niet-aankopen van *Patriot's* een besparing zou opleveren van 32 miljard BF. Feitelijk weten wij dat de *Nike-Herkules*-raketten sinds lange tijd zijn achterhaald. Dat opdoeken is eigenlijk een soort fata morgana. De Navo is zinnens binnen de twee jaar evenveel achterhaalde kernkoppen uit Europa terug te trekken als er *Pershing II*-raketten zullen worden opgesteld. Wie heeft gepoogd ons de *Patriot's* te solferen, mijnheer de minister? En wat betekent die besparing van 32 miljard belgische frank reël, besparing die u in het vorig najaar nog op 25 miljard Belgisch frank heb geraamd. De besparing is dus met 7 miljard toegenomen. Op het eerste gezicht zouden wij zeggen, des te beter. Maar is het risico niet groot dat deze pseudo-besparing een nieuwe kostenexplosie tot gevolg zou hebben? Er rijst bovendien een technische vraag: wat zult u aanvangen met het *Nike*-personeel?

Bij een aandachtige lezing van uw begroting stellen wij vast dat het percentage van de Navo-lasten gevoelig stijgt. Het is een punt waarover wij nader dienen te worden toegelicht. Dit percentage stijgt immers gevoelig in vergelijking met de vroegere begrotingen. Bij die 134 miljard Belgische frank begrotingslast dient bovendien de last te worden gevoegd van een aantal overgedragen kredieten, een aantal ruilvereenkomsten en een aantal selectieve tranches, op zichzelf reeds 2 miljard waard, onder meer in verband met Zeebrugge. De stijging van de Navo-lasten mag worden geraamd op plusminus 2,5 miljard Belgische frank, met andere woorden meer dan 10 pct. van het wederuitrustingsbudget.

Mijnheer de minister — wij komen daar straks nog op terug —, er was nu geen gemengde militaire commissie nodig om de uitgaven voor brandstof te verhogen, niet alleen voor voertuigen en toestellen te land, maar ook voor het opvullen van de reserves.

Amendementen ter zake werden in de Kamer verworpen. Wij zullen deze niet opnieuw indienen, maar wij steunen wel de

appreciatie van fractieleider Tobback, voornamelijk wat artikel 8 betreft, dat in feite een ongehoorde machtiging inhoudt aan de minister van Landsverdediging. Het kan toch niet de bedoeling zijn van de minister een soort militaire *Belgian technology show* te vertonen, door een zogenaamde ondersteuning van de *Nationale industrie*, of behoort de militaire of paramilitaire industrie tot de nationale sectoren, waar de minister van Landsverdediging gaat optreden als een soort promotor van industriële initiatieven op nationaal vlak? Aan welke industrieën en aan welke spits technologie denkt u, mijnheer de minister? Het zou interessant zijn om dit te vernemen al was het maar ten gerieve van uw concurrent, Gaston Geens.

En zo komen wij nog maar eens tot het F-16-dossier.

Vorig jaar, in november, verklaarde u in de commissie voor de Landsverdediging van de Senaat dat de kostprijs van dit kostbaar tuig 32 miljard zou bedragen voor 44 exemplaren. Maar reeds in februari 1983 verklaart de Eerste minister dat de aankoop 47,3 miljard zou kosten. Ook over deze materie zullen wij handelen bij de behandeling van de begrotingen van Buitenlandse Betrekkingen en van Buitenlandse Handel.

Daarop heb ik gezinspeeld bij het begin van mijn betoog. Wij zijn benieuwd, mijnheer de minister, hoe vaak de ministers zich onderling nog gaan tegenspreken, in de eerste plaats over de financiering van de zoveelste aankoop van de eeuw.

Indertaad, onder het eufemistische hoofd «Inkomensoverdrachten aan het buitenland» vinden wij op artikel 34.05 van de begroting voor Buitenlandse Handel een post «terugbetalingen aan de regering van de Verenigde Staten in uitvoering van het kontrakt van de aankoop in koproduktie van 44 F-16-vliegtuigen voor de Belgische luchtmacht, van de meerkost voortkomende uit de produktie in België van onderdelen bestemd voor Amerikaanse en Nederlandse bestellingen.»

Zo heb ik het alleszins begrepen met de zeer gebrekkige voorlichting die het Parlement tot op dit ogenblik ter zake heeft gekregen.

Waarover haar het?

Aangezien men pas over een paar jaar, namelijk vanaf 1986 zal beginnen bouwen aan de 44 nieuwe F-16-gevechtsvliegtuigen, eisten het Waalse gewest of Waalse lobbies dat ze ondertussen onderdelen konden maken voor de F-16-vliegtuigen van de Amerikaanse en Nederlandse luchtmacht. U hebt terecht een notarieel handigheidsgevoel, mijnheer de minister. U hebt gezegd, dit gebeurt niet op mijn kosten. Wie zou het de minister ten kwade kunnen duiden, als hij probeert bepaalde uitgaven naar andere begrotingen te versassen? Men heeft er het volgende op gevonden: de meerkost van de produktie van die onderdelen in België ten aanzien van een produktie in de Verenigde Staten of in Nederland, wordt door België zelf gedragen. Het nodige geld daartoe, 2,9 miljard, wordt uitgetrokken op de begroting van Buitenlandse Handel. Maar dan komt er nog een volgend truukje en daarover hebben we van de minister van Buitenlandse Betrekkingen vorige week een antwoord gekregen in de commissie dat ons volkomen in de mist heeft gebracht. Buitenlandse Handel zou om die budgettaire kost te dekken de nodige fondsen gaan ontvangen van het Waalse en het Brusselse Gewest. Met andere woorden, het voor Buitenlandse Handel bestemde geld komt in mindering van die gewestbegrotingen. Zo heb ik het begrepen. Verontschuldig mij voor mijn onwetendheid wanneer ik de dingen verkeerd zou interpreteren of verkeerd zou hebben begrepen, maar dan moet de regering het in het Parlement duidelijker verklaren.

Met andere woorden, men gaat geld wegsassen uit de reeds in grote moeilijkheden verkerende bouwsector om de begroting van Buitenlandse Handel te financieren, die in feite de last draagt van iets wat in de begroting van Defensie zou moeten zijn ingeschreven. Ik neem aan dat de regering, zoals wij vernamen, aan de Kamer en de Senaat vraagt een gesprek aan te vatten over nieuwe budgettaire technieken. U hebt er daar één gevonden, mijnheer de minister.

Het komt er dus op neer dat aan uw budget in feite 3,5 miljard extra moet worden toegevoegd. De vraag rijst bovendien of er voor andere aankopen van de eeuw reeds eerder soortgelijke budgettaire knepen werden toegepast. Of misschien nog, of dit één van de nieuwe regels van rijksbudgettering is die de regering gaat voorstellen. Zijn er nog defensie-uitgaven die op deze wijze uit uw begroting verdwijnen, om de ogen en de oren te strelen van degenen die vinden dat de defensielast al zwaar genoeg weegt?

De Vlaamse socialisten hebben van stonde af aan deze aankoop verworpen. Dit was een standpunt van de algemene raad van onze partij dat in Kamer en Senaat bij herhaling werd bevestigd.

De heer De Bremaeker zal op andere elementen van het defensiebeleid de nadruk leggen. In feite kunnen wij echter niet nalaten te bevestigen dat u *hic et nunc* niet hoeft te rekenen op de Vlaamse socialisten om mee te werken aan een nieuwe gemengd militaire commissie.

Wij hebben dit wetsvoorstel in de commissie bekampt. Ik had toen de indruk dat mijn standpunt u niet onwelgevallig was. Het gaat niet op dat Kamer en Senaat het defensiedebat als zoveelste knelpunt voor de regering delegeren naar één of ander gemengd extraparlamentair cenakel. De ervaring met de vorige commissies sterkt ons overigens in deze overtuiging.

Ik maakte er deel van uit, samen met nog andere leden van deze Senaat en u trouwens ook, mijnheer de minister. U zal met mij toegeven dat het resultaat ontgoochelend was. Het enige positieve, na maandenlang palaveren was, het verlenen van een bijkrediet voor brandstof van ongeveer 600 miljoen. Meer concreets is er uit die gesprekken in de commissie niet gekomen.

Wij menen dat Kamer en Senaat, na beraad in de bevoegde commissie, die onder de uitstekende leiding van de heer Cudell werkt, waar alle mogelijke vragen kunnen worden gesteld, maar ook alle huidige en toekomstige sterren en strepen kunnen worden ondervraagd wanneer dat de commissie welgevallig is, zelf dit werk baas kunnen en dat daarvoor geen structuren nodig zijn die eens te meer het Parlement ontkrachten.

Als het ontvetten van de Staat, waarover uw partij zoveel spreekt, mijnheer de minister, moet gaan langs de weg van het afschaffen van een groot aantal raden en instellingen — wie zou durven zeggen dat sommige daarvan niet kunnen worden afgeschaft of samengevoegd? —, dan moet de Senaat niet nog een nieuwe overbodige extraparlamentaire commissie oprichten. Wij moeten wel bewijzen dat een zinnig debat over landsverdediging in de commissie voor de Defensie mogelijk is. We moeten daar, om verschillende redenen, de nodige tijd voor uittrekken. Het is misschien nogal vreemd dat ik dit argument moet aanvoeren, maar is dit niet één van de thema's waarover dit Parlement, nu het door de regering in deze volmachtperiode buiten spel is gezet, vruchtbaar zou kunnen bespreken? Zo zou een parlementaire leegte kunnen worden opgevuld door het voeren van een debat dat vandaag in dit land, voor zijn bewoners en vooral voor de jonge generatie essentieel is.

Zo'n dialoog wachten wij af en vinden wij noodzakelijk.

Mijnheer de minister, de krachtlijnen van onze kritiek op dit voorstel zijn gekend. De commissie voor de Defensie is een goedwerkende commissie, die haar activiteiten zou kunnen opdrijven. U zult dan op medewerking van de Vlaamse socialisten kunnen rekenen, zelfs als onze standpunten ver van elkaar verwijderd zijn op een aantal knelpunten. Trouwens, wij zullen eerlang de gelegenheid hebben opnieuw stil te staan bij een aantal belangrijke punten inzake het beleid van defensie en buitenlandse zaken waar wij ons als Vlaamse socialisten niet mee eens kunnen verklaren. Dit mag op geen enkele wijze worden geïnterpreteerd als een louter negativistische of een valse pacifistische mentaliteit ten opzichte van 's lands verdediging, maar als het kritisch bekijken van een aantal essentiële punten waarover wij van het Parlement en van de regering een klare en duidelijke uitspraak wensen. In afwachting van een soortgelijke dialoog tussen regering en Parlement over het noodlottig keuzemoment van einde 1983, vragen wij met aandrang dat de bewapeningspolitiek zou worden omgezet in een ontwapeningspolitiek. Er zijn initiatieven te over om in Europa een nieuw klimaat te scheppen, waar ruimte wordt gemaakt voor ontwapening en denuclearisatie. Een land als het onze kan, samen met andere kleine Staten uit Navo en Warschau-pact, de weg wijzen. In afwachting van soortgelijke initiatieven zal mijn fractie deze bewapeningsbegroting verwerpen. *(Applaus op de socialistische banken.)*

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Robert Maes.

De heer R. Maes. — Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de minister, geachte collega's, bij de bespreking van de begroting voor 1982, heb ik in het begin van mijn uiteenzetting gezegd dat, zo er zich op dat ogenblik een conflict voordoet, onze strijdkrachten er even slecht voorstonden als in mei 1940. Ik heb nog eens de *Handelingen* nagelezen en vastgesteld dat u, mijnheer de minister, op deze uitspraak eigenlijk niet gereageerd heeft. Was dat omdat u met mij akkoord ging?

Ik wil dezelfde vaststelling vandaag nog eens herhalen want de toestand is er inzake onze landsverdediging beslist niet op verbeterd. Ik zou zelfs durven zeggen: eerder het tegendeel. En de principiële beslissing tot de fameuze aankoop van het zogezegde 100-miljardpakket verandert daar niets aan. Ook in de laatste jaren

voor mei 1940 had België heel wat geld besteed aan zijn landsverdediging en dit wellicht in tegenstelling met wat de openbare opinie in het algemeen denkt. Alleen was een groot deel van deze bestedingen niet oordeelkundig gebeurd, was een deel van het besteld materieel in mei 1940 nog niet geleverd, bijvoorbeeld, de Hurricanevliegtuigen enzovoort.

De vergelijking met de huidige situatie gaat dus bijzonder goed op. Ook in 1940 was de motivatie van de manschappen slecht. Zij is het nu evenzeer en al wat er gaande en gepland is inzake de situatie van het militair personeel zal dit zeker niet verbeteren.

Nu, zoals in 1940, twijfelt een groot aantal van onze militairen, hetzij aan de waarden zelf die men eventueel zou moeten verdedigen, hetzij aan de mogelijkheid om dit met de beschikbare middelen naar behoren te kunnen doen.

Wat betekenen immers zaken zoals vrijheid, vaderland, parlementaire democratie, westerse of christelijke beschaving — dit naar believen —, vrije-markteconomie en noem maar op voor een groot deel van de hedendaagse jongeren. Alle dagen wordt de waarde van al deze zaken in twijfel getrokken en, het ergste van al, soms voor een deel terecht. De schuld daarvoor moet men niet alleen op vredesbewegingen en aanverwanten werpen, maar men moet ook in eigen boezem kijken en de manier waarop dit land gedurende vele jaren reeds slecht bestuurd is geweest, zal zeker niet tot een goede motivatie van zijn eventuele verdedigers hebben bijgedragen.

Daarbij komt nog dat voor een belangrijk gedeelte van de huidige jongerengeneratie, onze officiële bondgenoten even grote, zonet grotere deugnieten zijn dan onze mogelijke vijanden.

Volgens velen moeten wij absoluut niets meer doen om onze defensie-inspanningen op te voeren gezien de macht van de Navo op dit ogenblik de sterkte van de Oostbloklanden overtreft en dit op alle terreinen, dit wil zeggen zowel wat het aantal manschappen, de meeste soorten conventionele wapens als de kernwapens betreft.

En zo de motivatie aan onze kant dan al niet schitterend is, dan is deze — zo beweert men — in de satellietlanden van de Sovjetunie zo mogelijk nog slechter. Kortom, in één slogan samengevat: *nous vaincrons parce que nous sommes les plus forts*.

Tussen september 1939 en mei 1940 heb ik deze slogan bij de geallieerden nog gehoord en uiteindelijk viel het in 1945 aldus ook nog uit. Alleen lagen er vijf tragische jaren tussen.

Feit blijft intussen dat die militairen van het kader, die enkele jaren geleden hun taak nog ernstig opvatten, nu vaststellen dat zij, ondanks alle vindingrijkheid en goede wil, er niet meer in slagen een behoorlijke opleiding te verzekeran. En ook de manschappen zelf ondervinden dit alle dagen. Hoeft het nog eens te worden herhaald dat het aantal noodzakelijke trainingsdagen voor de landmacht 60 dagen is volgens de Navo-normen, 45 dagen aanbevolen door onze gemengde commissie, nog 24 dagen was in 1982 en thans gedaald is tot 22,5 dagen.

Het jaarlijks aantal vliegreuren noodzakelijk per gevechtspiloot is 240 uren volgens de Navo-normen, 180 uren aanbevolen door onze gemengde commissie, was nog 150 uren in 1982, en is nu teruggebracht tot 105 uren.

Het jaarlijks aantal vaardagen noodzakelijk voor een oorlogsschip is 100 dagen volgens Navo-normen, 83 dagen aanbevolen door onze gemengde commissie en is thans nog 70 dagen, maar dan slechts voor ongeveer een derde van onze schepen.

Volgens uw eigen verklaringen, mijnheer de minister, is er een zo goed als permanent tekort van 1 150 onderofficieren, wat uiteraard, zoals uzelf ook bevestigde, een zeer negatieve invloed op de algemene paraatheid van onze strijdkrachten heeft. Toch moet ik daarbij aanstippen dat ik door meer dan één bron hoorde bevestigen dat er hier en daar, ook nu nog, onderofficieren in overtal zijn, die dus niet veel te doen hebben.

Hetzelfde geldt trouwens voor bepaalde uitrustingen, voor brandstof enzovoort. Op enkele plaatsen teveel, op andere plaatsen een schrijnend tekort. Volgens het commissieverslag van de Kamer heeft u thans in alle duidelijkheid, en bij mijn weten voor de eerste maal, gezegd, dat het bestand van tijdelijke beroepsvrijwilligers verder — dit woord is belangrijk — gecontroleerd zal worden verminderd en dat deze beroepsvrijwilligers derhalve door miliciens zullen moeten worden vervangen. Maar men heeft ons in de voorbije jaren toch altijd voorgehouden dat de korte dienstplicht van 8 of 10 maanden slechts mogelijk was door het bestaande systeem van de tijdelijke beroepsvrijwilligers, omdat het in de praktijk niet mogelijk was in 8 of 10 maanden miliciens voldoende op te leiden om de technisch vrij ingewikkelde taken, die thans in grote mate bij onze strijdkrachten moeten vervuld worden, naar behoren uit te voeren.

Waarom dan niet meteen in alle duidelijkheid zeggen dat wij naar een verlenging van de dienstplicht gaan?

Op het ogenblik blijft bij gebrek aan de nodige geldmiddelen een flink deel van het nochtans duur militair materieel ongebruikt staan.

Nu moet ik zeggen dat u, mijnheer de minister, als ik het commissieverslag van de Kamer ter zake mag geloven, wat dat betreft een heel eigenaardige uitspraak heeft gedaan. U zei blijkbaar, dat u aanwijzingen had gegeven om de training te herdenken, wat er onder meer zou op neerkomen het gebruik van het materieel te minimaliseren, gezien vooral het gebruik van dit materieel geld kost en — u heeft het met andere woorden gezegd, maar het kwam op hetzelfde neer — dit gebruik het materieel ook nog doet verslijten. Het komt mij bijna voor als het ei van Columbus. Laat ons het nieuwe materieel wel kopen, maar nadien niet meer gebruiken, dan sparen wij de werkingskosten uit en dan verslijt het materieel ook niet. Zoiets kan men toch niet ernstig meer noemen.

Bij het lezen van het commissieverslag van de Kamer kwam ik trouwens nog tot een andere eigenaardige vaststelling. U schijnt immers te hebben medegedeeld dat het de bedoeling blijft van de regering een van de grote programmas uit het tienjarenplan te schrappen, namelijk de vervanging van de *Nikerakketten* door het *Patriots*systeem. U stelde daarbij weliswaar vast dat op het ogenblik dat het huidige *Nikes*systeem uit gebruik zou genomen worden, er een probleem inzake de gemeenschappelijke luchtverdediging van Centraal-Europa zou ontstaan, maar dan zal er met de Navo een akkoord moeten komen om de Belgische verantwoordelijkheid in deze gemeenschappelijke luchtverdediging te herzien. Zo simpel is dat nu blijkbaar plots. U zegt er niet bij of de Navo hierop al gereageerd heeft en desgevallend hoe. Wij zeggen gewoon *non possumus* en daarmee is de kous af.

En wat als morgen Nederland, Noorwegen, Denemarken, Italië en wellicht nog andere landen die alle met dezelfde financieel-economische moeilijkheden te kampen hebben, ook tot de Navo zeggen: de ene: wij willen een brigade minder opstellen, of minder tanks; de andere: wij willen minder artillerie opstellen, of minder vliegtuigen enzovoort?

Ik heb hier in de voorbije jaren meer dan eens de suggestie geopperd dat wij bij onze bondgenoten van de Navo zouden aandringen zo mogelijk op een vermindering van onze bijdrage, of tenminste op de omwisseling van bepaalde van de ons toegewezen opdrachten voor andere die ons beter liggen. Maar toen werd mij telkens geantwoord dat dit uitgesloten was. Maar nu zouden onze partners plots aanvaarden dat wij alleen en eenzijdig onze verplichtingen zouden afzwakken. Eerst zien, zei de blinde.

Na deze algemene beschouwingen wil ik het meer in het bijzonder hebben over een bepaald, zeer belangrijk onderdeel van onze investeringsuitgaven voor onze landsverdediging, namelijk de aankoop, in twee schijven van F-16-vliegtuigen. Voor de aankoop van een eerste schijf F-16 vliegtuigen werd, door het bijblad 75, een vastlegging van 30 miljard in de begroting ingeschreven. Het ging toen om de zogeheten «koop van de eeuw» en ik wil daarbij toch nog even aanstippen dat deze beslissing toen op zeer omvangrijke protestacties werd onthaald, die nu, eigenaardig genoeg, bij de beslissing tot de aankoop van de tweede schijf, zo goed als totaal achterwege bleven. De kostprijs van de aankoop van deze eerste schijf F-16-vliegtuigen steeg inmiddels tot 60 miljard 416 miljoen. Dit wil zeggen dat uiteindelijk de prijs meer dan verdubbeld. Om deze uitzonderlijke prijsverhoging op zeven jaar tijd te rechtvaardigen worden drie argumenten ingeroepen waarbij ik even wil stilstaan:

1° De eerste vastlegging had slechts betrekking op de aankoop van 102 vliegtuigen, terwijl nadien tot de aankoop van 116 vliegtuigen werd besloten;

2° Een deel van de prijsverhoging is te wijten aan de stijging van de koers van de dollar;

3° Een ander deel van de prijsstijging is gewoon te wijten aan de algemene prijzenevolatie.

Geen van deze drie argumenten is mijns inziens erg afdoende.

Het was volgens mij van bij het begin af de bedoeling 116 en niet 102 vliegtuigen aan te kopen. Alleen om de kritiek tegemoet te komen van degenen die destijds voorstanders waren van de aankoop van Miragevliegtuigen, in plaats van de F-16 en die daarbij het argument hanteerden van het in de hand werken van een Europese luchtvaartindustrie, werd de besteding van een tegenwaarde van 14 vliegtuigen een tijd in beraad gehouden, zogezegd voor de oprichting van een onderzoek- en ontwikkelingsfonds voor de Europese luchtvaartindustrie. Deze zin citeer ik letterlijk van bladzijde 7 uit de kabinetsnota van Landsverdediging van 9 juni 1975, zijnde de studie van de vervanging van de F-104-G-vliegtuigen.

Van voornoemd fonds is natuurlijk nadien nooit verder sprake geweest. Voor de aankoop van 116 toestellen werd aan onze commissie, volgens de door mij reeds geciteerde kabinetsnota, de prijs van 31 miljard 444 miljoen medegedeeld. Voor 102 toestellen zou toen de prijs 27 miljard 649 miljoen zijn, dus een verschil van een kleine 4 miljard, of in percentage uitgedrukt zowat 14 pct.

Wanneer dus in plaats van 27,6 miljard reeds 30 miljard werd vastgelegd, was dit al een ruime overschatting naar boven toe.

Wat het tweede argument betreft, namelijk de koersstijging van de dollar, stond de dollar bij het afsluiten van het contract, relatief hoog gekwoteerd, namelijk circa 37 Belgische frank. Op een bepaald ogenblik heeft België voorgesteld een veiligheidsmarge in de prijs in te bouwen, voor een eventuele terugkeer van de dollarkoers naar 40,33 Belgische frank, maar dit werd door de Nederlanders afgewezen, waarbij echter als een soort compensatie in de prijs met een gemiddelde economische groei van 8,3 pct. per jaar rekening zou worden gehouden, groei waarmee in de prijsbepaling rekening werd gehouden. Ik citeer hierbij weer bladzijde 11 van een andere kabinetsnota van Landsverdediging van april 1975. Hier is er echter een bepaalde onduidelijkheid, want in een tweede door mij reeds geciteerde kabinetsnota van 9 juni 1975 — op bladzijde 13 — staat dat het contract zal rekening houden met een inflatiepercentage van 5,5 pct. Vanzelfsprekend moet daarbij nog rekening worden gehouden met het feit dat al deze cijfers met betrekking op de dollarkoers slechts hun weerslag hadden op 60 pct. van het programma, gezien de 40 pct. die in België geproduceerd zouden worden, in Belgische frank zou kunnen betaald worden.

Na het afsluiten van het contract is de koers van de dollar gedurende twee tot drie jaar voortdurend gedaald en pas de laatste jaren opnieuw aanzienlijk gaan stijgen. Zo men met de stijging rekening houdt, moet men vanzelfsprekend ook met de daling rekening houden. En al het voorgaande in acht genomen, kan dus de stijging van de dollarkoers de prijs wellicht wel voor enkele miljarden hebben beïnvloed, maar dan ook niet meer dan dat. Des te meer daar, volgens de ons destijds verstrekte uitleg, nog andere veiligheidsmarges in de aanvankelijke prijsbepaling werden ingebouwd, onder meer en als voorbeeld, 121 miljoen tegen een mogelijke prijsstijging van de radar, zie bladzijde 10 van dezelfde kabinetsnota.

Wat het derde argument betreft, namelijk de algemene prijzenévolutie of inflatie, heb ik reeds aangetoond dat volgens de ons destijds gegeven verzekering reeds gezegd rekening gehouden werd met een stijging van hetzij 8,3 pct. volgens het ene document, hetzij 5,5 pct. per jaar volgens het andere.

De minister kan mij misschien nu mededelen hoeveel het inflatiepercentage in de betrokken periode enerzijds met betrekking tot de Amerikaanse prijzen, anderzijds met betrekking tot de Belgische prijzen, in werkelijkheid bedroeg, maar ik ben ervan overtuigd dat ook dit argument de prijsstijging met meer dan 100 pct. niet kan rechtvaardigen.

Ik moet daaruit besluiten dat, ofwel de berekeningen destijds bijzonder slecht werden gemaakt, ofwel dat men ons bewust verkeerd heeft voorgelicht om de pil beter te doen slikken.

Er is alvast een zaak die mij aanzet om eerder de tweede mogelijkheid aan te nemen. Wij hebben destijds inderdaad, met onze commissie, in de Verenigde Staten zelf de fabrieken bezocht van enerzijds de firma Pratt & Whitney, waar de motoren gemaakt werden, en anderzijds van de eigenlijke constructeur General Dynamics. Uit de documentatie die ons in deze fabrieken ter hand werd gesteld blijkt dat het contract van de Amerikaanse motorenfabriek met onze FN-fabriek in een compensatie voorzag van 29,4 miljard, en dat anderzijds compensaties door General Dynamics werden aangeboden van 3,7 miljard voor Fairey, 4 miljard voor Sabca, plus nog peulschilletjes van 10 miljoen voor MBLE, 8,6 miljoen voor Acec, 5,4 miljoen voor Siemens.

Wanneer ik dat allemaal samentel, kom ik tot compensaties voor een totaal van zowat een goede 37 miljard en wanneer men dan weet dat aanvankelijk een totaal aan compensaties van zowat 69 pct. werd vooropgesteld, moet men toch de bedenking maken dat de Amerikanen er blijkbaar zover niet naast waren, inzake de thans bereikte uiteindelijke prijs van het totaalprogramma.

Al bij al is de voorlichting van het Parlement in deze aangelegenheid toch zeker niet degelijk en realistisch geweest. Dergelijke fout zou zich dan ook niet mogen herhalen wat de aanschaffing van de tweede schijf F-16-vliegtuigen betreft en ik hoop dan ook dat de kostenraming van 42 miljard 115 miljoen thans realistischer vastgesteld werd. Daarbij wil ik opmerken dat de minister, zoals wij kunnen lezen in het commissieverslag inzake de begroting van 1982, toen nog sprak van slechts 32 miljard.

Toch zegt men ook, wat de aankoop van deze tweede schijf betreft, van nu af al de volle waarheid niet. Er werd in de voorbije weken hier en daar wel eens beweerd dat de militairen zelf in feite deze nieuwe aankoop niet wensten. Dit is natuurlijk ook niet juist, maar wat wel juist is, is dat tot een vervroegde aankoop besloten werd en dat deze beslissing aan het land heel wat bijkomend geld gaat kosten.

Wat eveneens vaststaat, is dat deze beslissing louter onder politieke druk en om economische redenen werd getroffen, namelijk om de bestaande fabricatieketting F-16 in stand te houden.

In het in 1981 opgestelde tienjarenplan inzake de investeringen voor de Landsverdediging, waarover wij het in de toen bestaande gemengde commissie uitgebreid hadden, werd ook de aankoop van nieuwe vliegtuigen in vervanging van de Mirages voorzien, maar dan slechts op de zesde plaats, namelijk — ik noem ze in volgorde — na de modernisering van de veldartillerie, de aankoop van munitie voor de eerste reeks F-16, de aankoop van HF-radio's, van helicopters en van infanteriemortieren.

Voor de artillerie, de F-16-munitie en de HF-radio's zouden de eerste vastleggingen zelfs in 1981 moeten gebeurd zijn, en voor de helicopters en de infanteriemortieren in 1983, terwijl de eerste vastlegging voor de vervanging van de Mirages volgens het plan, slechts in 1984 zou plaatsgrijpen. Volgens de door u gehouden voorafgaande uiteenzetting bij de bespreking van de begroting van 1982 in onze commissie, zou dit zelfs slechts gebeuren in 1986. Dit kan men lezen op bladzijde 16 van het commissieverslag.

Ik zou graag hebben, mijnheer de minister, dat u mij terechtheft indien ik mij vergis, maar ik meen van de vastlegging van 6 065 miljoen voor de artillerie gepland voor 1981 noch in de begroting 1981, noch in de begroting 1982 of 1983 een spoor te hebben gevonden. En evenmin van de geplande vastleggingen in 1981 voor de munitie voor de F-16 en de HF-radio's. Ik vond in de begroting 1983 ook geen spoor van de in het vooruitzicht gestelde vastlegging van 7 250 miljoen voor de helicopters. Wat de 1 200 miljoen betreft voor infanteriemortieren, vraag ik mij af of deze zich misschien bevinden in de hutsepot van artikel 13.72. Al deze vastleggingen werden — en weer zal u mij terechtwijzen indien ik mij vergis — om budgettaire en politieke redenen achteruitgeschoven.

In de begroting 1983 vinden wij echter wel een eerste ordonnancerings van 199 miljoen voor de tweede schijf F-16-vliegtuigen, terwijl in het tienjarenplan, zoals reeds gezegd, de eerste vastlegging, dus nog geen ordonnancerings, slechts in 1984 werd gepland. Men heeft mijn inziens dus duidelijk de ene aankoop vervroegd en de andere aankopen uitgesteld. Ook heeft men van een gunstig politiek moment gebruik gemaakt om de principiële beslissing inzake het hele pakket van de gezegde 100 miljard er tegelijk door te drukken.

Nu zal u mij waarschijnlijk nogmaals antwoorden dat de rangorde van de in 1981 opgestelde tienjarige investeringsplannen niet absoluut vastlag. Ik herinner mij trouwens duidelijk destijds reeds in de gemengde commissie deze vraag te hebben gesteld omdat men toen al kon aanvoelen waar het naartoe ging. Maar men zal mij niet uit het hoofd praten dat wanneer destijds een rangorde inzake de investeringen werd vastgesteld, deze slechts na moeizaam overleg tussen de verschillende krijgsmachtonderdelen tot stand kwam die, en dit is niet zo ongewoon, ieder van hun kant aan de koord trokken. Dat de wijziging in de rangorde om politiek-economische redenen gebeurde, wordt trouwens nog op een andere manier bewezen.

In de begroting Landsverdediging zelf komt weliswaar slechts een vervroegde uitgave van de reeds genoemde 199 miljoen voor, maar een meerkost van in totaal 2 miljard 935 miljoen wordt duidelijk in de beslissing nr. 2844 van 25 februari jongstleden van de Ministerraad vermeld, waarvan nog dit jaar 573 miljoen in de begroting van Buitenlandse Zaken zal voorkomen, een kunstgreep waarover collega Wyninckx het daarnet reeds gehad heeft.

Ook de rechtvaardiging van deze meerkost roept bij mij vragen op. De bestaande fabricageketen in België zou dus als het ware kunstmatig in het leven worden gehouden door de fabricage van vliegtuigonderdelen bestemd voor Nederland en de Verenigde Staten. Maar in de ons in 1975 gegeven documentatie werd de coproductie in België voor het hele F-16-programma beloofd. Dit wil zeggen niet alleen voor de eerste schijf van 348 vliegtuigen voor de vier Europese partners en 650 vliegtuigen voor de USA, maar eveneens voor de mogelijke verkoop van wellicht 1 500 toestellen in derde landen en van in totaal 1 200 stuks aan de USA-luchtmacht. Deze cijfers citeer ik weer aan de hand van bladzijde 15 van de kabinetsnota van 9 juni 1975. Van de verkoop van 1 500 toestellen aan vreemde landen is bij mijn weten intussen ook weinig of niets in huis gekomen.

Maar bijzonder onduidelijk is het feit dat men zich op de fabricatie van onderdelen voor de Verenigde Staten en Nederland beroept om

ons een belangrijke meerkost aan te rekenen, terwijl dit, zoals reeds gezegd, ons destijds toegezegd was. Een woord verduidelijking dienaangaande zou mij dan ook genoeg doen. Het komt mij trouwens voor dat het geheel van de bijkomende kosten meer zou thuishoren op de begroting Economische Zaken, want het gaat tenslotte allemaal om een feitelijke steunverlening aan de Waals-Brusselse vliegtuigindustrie.

En dit brengt mij dan meteen tot een vrij precieze vraag, die ik u, mijnheer de minister, tot slot van dit hoofdstuk F-16 zou willen stellen. Kan u mij mededelen hoeveel de aankoop van de eerste schijf van 116 F-16 vliegtuigen zou hebben gekost, indien wij deze toestellen rechtstreeks in de Verenigde Staten hadden aangekocht en dus van coproductie hadden afgezien? Of, om het op een andere manier te zeggen, welk bedrag aan economische steun voor de Belgische nijverheid zit in het totaal van de huidige 60 miljard kostprijs verborgen?

Kan u mij eveneens, mijnheer de minister, nu of later mededelen hoeveel F-16-vliegtuigen er sedert het eerst afgesloten contract door derde landen werden aangekocht en waarin wij voor een deel coproductie geparticipeerd hebben?

Namen de Verenigde Staten zelf inmiddels meer dan 650 toestellen af?

Tot slot heb ik nog volgende vragen.

De Falklandoorlog heeft bevestigd wat wij al van tevoren wisten, namelijk dat oorlogsschepen zeer kwetsbaar zijn voor laag boven de zee aankomende raketten.

Bevat het ordonnanceringskrediet van 105 miljoen op artikel 13.53 de nodige middelen om onze fregatten met een afdoende antiraket-rakettensysteem uit te rusten? Aangezien elk fregat een kleine 3 miljard heeft gekost, lijkt mij dergelijke bescherming absoluut noodzakelijk.

Op artikel 13.72.02 komen nieuwe vastleggingen voor van 7 436 miljoen. Dit artikel is een echte hutsepot en ik kreeg graag de onderverdeling van ten minste de grote posten in dit artikel opgenomen. Voor hoeveel zitten, meer speciaal de aanschaffing van de nieuwe artillerie en eventueel van de nieuwe infanteriemortieren daartussen?

Volgens het commissieverslag zijn er ter afbetaling van de verkochte militaire domeinen te Brussel nog 1 000 miljoen te betalen — ik vermoed door de Nationale Huisvestingsmaatschappij —, en 902 miljoen vermoedelijk door het Brusselse Gewest. Hoe staat het met de verwachtingen wat deze betalingen betreft? Onze hele defensiepolitiek waarvan deze begroting een uitvloeisel is, is één groot schoolvoorbeeld van halfslachtigheid. Van in het ene geval, niet kunnen en in het andere geval, niet willen, van te veel of te weinig, maar nergens van de juiste maat. Men moet echter weten wat men wil. En het is duidelijk dat een grote meerderheid van onze bevolking op het ogenblik, en trouwens sedert vele jaren, niet te vinden is voor een grotere defensie-inspanning. En zoals onze defensie er nu voorstaat, verkeren wij overduidelijk tussen hangen en wurgen. In deze omstandigheden vraag ik mij echt af of we niet beter ineens onze landsverdediging opdoeken en, zoals de Denen in de vorige wereldoorlog erop rekenen dat anderen wel voor ons zullen vechten! De Denen blijken trouwens in herhaling te willen vervallen.

Mijnheer de minister, vanzelfsprekend zal de Volksuniefractie in deze omstandigheden uw begroting niet goedkeuren. (*Applaus op de banken van de Volksunie.*)

M. le Président. — La parole est à M. Close.

M. Close. — Monsieur le Président, monsieur le ministre, chers collègues — présents et absents! — mon intervention sera brève car, rassurez-vous, je ne compte pas reprendre, par le menu, les critiques que j'ai eu l'occasion de formuler, le 28 octobre dernier, à l'égard de notre politique de défense.

Je me contenterai d'envisager trois points précis: d'abord, la question controversée du service militaire; ensuite, les faiblesses ou l'absence du soutien gouvernemental aux industries belges de la défense; enfin, les réformes souhaitables et les initiatives à prendre si l'on désire que la Belgique réponde à ses engagements internationaux, mais, plus encore, soit en mesure de garantir à notre pays la sécurité qu'il mérite.

Avant d'entrer dans le vif du sujet, deux mots brefs sur la conjoncture du moment, marquée je crois, par trois éléments essentiels: la crise économique et le chômage qui pèsent sur tous les budgets de défense, une menace croissante résultant de l'énorme potentiel soviétique et de ses visées expansionnistes, un certain désarroi dans la recherche d'une stratégie atlantique, compte tenu des

différences de perception entre nos alliés américains et les Européens désunis incapables de sortir du dilemme: holocauste nucléaire ou capitulation.

Comme l'écrivait, voici quelques jours, Mme Marie-France Garaud, dans l'éditorial de sa revue *Géopolitique*: «La perte avouée de la suprématie américaine laissa à découvert la faiblesse de l'Alliance. Comme un brontosaurus rescapé d'un bouleversement climatique, celle-ci voulut donner l'impression qu'elle s'adaptait facilement à la situation nouvelle, mais si, à la tête, on voulut éviter l'affolement en essayant de coordonner les mouvements, les membres furent agités de soubresauts-réflexes continuels et désordonnés».

Pour couronner le tout, il y a la peur, la grande peur nucléaire qui, habilement entretenue sur le front psychologique par Moscou, a conduit à ces grands mouvements de masse que nous avons connus récemment un peu partout en Europe. Phénomène que nous ne pouvons ignorer, même si ses motivations légitimes conduisent, parce qu'unilatérales, à une attitude suicidaire.

J'en viens à mon premier volet: le service militaire.

La publication du livre blanc des JRL est révélatrice d'un sentiment généralisé dans la jeunesse. Il faut mettre un terme au plus vite à l'iniquité qui préside au service militaire et qui fait qu'un Belge sur deux, ou sur quatre si l'on y inclut la population féminine, remplit encore son devoir de citoyen au bénéfice de la communauté.

Les données démographiques qui nous conduisent inéluctablement, dans la décennie à venir, à la perte d'un quart de nos classes de milice, rendent inévitable la prolongation du service militaire, mais le préalable obligé d'une telle mesure est la révision fondamentale du contenu du service militaire considéré actuellement comme «une parenthèse stérile dans une vie d'homme», pour reprendre les termes du général Beaufre.

Un mot encore des charges réelles du milicien.

Pour ce qui est de la durée tout d'abord, il n'est prévu par le législateur aucune compensation pour le temps passé au service militaire. Si le milicien fait par la suite une carrière administrative dans quelque service de l'Etat que ce soit, le temps passé comme milicien à la Défense nationale, donc également au service de l'Etat, n'est pas compté pour le calcul de l'ancienneté en matière d'avancement ou de rémunération. Le temps de service militaire est seulement comptabilisé pour le calcul de la pension d'ancienneté. De plus, une priorité au recrutement comme agent de l'Etat est prévue pour certains militaires temporaires, alors qu'aucune mesure de ce genre n'est prévue pour celui qui a effectué son service militaire et se présente donc aux différents concours avec un an de retard.

Sur le plan pécuniaire, en dehors du manque à gagner par le milicien d'une année sans revenus professionnels, la solde de 75 francs par jour au début du service et de 100 francs par jour après six mois, pour les non-gradés, n'a plus été modifiée ni adaptée au coût de la vie depuis dix ans, et est, même en tenant compte des avantages en nature, tels que la nourriture et les soins de santé, de loin inférieure au salaire minimum garanti et à l'indemnité de chômage minimum.

De plus, et ceci va à l'encontre de la conception «familialiste» du service militaire, les allocations familiales sont supprimées dès qu'un jeune homme entre au service militaire alors que, bien souvent, les frais à supporter par ses parents augmentent. L'obligation de lui donner de l'argent de poche, le niveau de la solde étant trop faible, voire, dans le cas de certaines professions où le fils étant aidant, la nécessité d'engager un ouvrier, augmentent les charges des parents pendant la durée du service du fils.

Le handicap causé à celui qui fait son service militaire, par rapport à ceux qui ne le font pas, persiste parfois de nombreuses années.

A titre d'exemple, que j'ai cité bien des fois d'ailleurs, je voudrais reprendre le cas signalé par une lettre envoyée à la RTBF de Charleroi à la suite d'une récente émission sur le service militaire.

Deux garçons et une fille sortent en 1971 de l'école normale. La même année, la fille et un des garçons, dispensé du service militaire, trouvent des postes d'enseignants dans la même école. Le deuxième garçon fait son service militaire et rejoint ses anciens condisciples un an plus tard dans la même école comme enseignant. En 1982, à la suite de compressions de personnel, un des enseignants est licencié. Il s'agit de celui qui, à cause de son service militaire, a un an d'ancienneté de moins que ses collègues. Vous avouerez qu'une telle pratique est indécente en regard de la simple équité.

M. Cudell. — Vous nous donnez raison en disant tout cela.

M. Close. — Je n'ai jamais dit que vous aviez toujours tort, monsieur Cudell. (*Sourires.*)

J'en arrive au deuxième volet de mon exposé. Le gouvernement, en général, et le ministère de la Défense, en particulier, font-ils le nécessaire pour promouvoir nos industries de défense et soutenir leurs efforts à l'étranger? La réponse, même nuancée, est négative et je voudrais l'illustrer par trois exemples précis.

La FN a mis au point deux armes remarquables, la FNC et la Minimi dont chacun sait qu'en dépit des critères sévères appliqués par l'armée américaine, elle a été retenue et choisie par les Etats-Unis, tandis que la première a été achetée par la Suède.

Monsieur le ministre de la Défense peut-il me dire si une seule de nos unités est équipée de ces armes produites par nous et dont les qualités sont reconnues mondialement? Le ministre est-il conscient que le problème de l'emploi se pose d'ores et déjà à la FN et deviendra de plus en plus aigu en 1984?

Le deuxième exemple dont je vais traiter est la production par la Brugeoise et Nivelles de véhicules blindés à roues dits « Sigma » qui, eux aussi, ont conquis le marché de la Malaisie et s'efforcent de pénétrer aux Philippines, et ce en dépit de tests extrêmement éprouvants et difficiles qu'ils ont remportés haut la main sur tous les concurrents étrangers.

D'autres marchés pourraient être envisagés pour cet engin. Mais la question toute naturelle des pays intéressés est de s'enquérir du fait de savoir si la Belgique en possède elle-même. Là aussi, en dépit de toute logique, la réponse est négative. Je dis « en dépit de toute logique », car j'ai toujours été un partisan convaincu, avec nombre de mes collègues, des véhicules blindés à roues.

Et, s'il est malheureusement impossible, du moins je le suppose, de revenir sur le contrat des VBCI, encore reste-t-il une marge qui permettrait de nous équiper de cent à cent cinquante de ces véhicules qui répondraient de la façon la plus adéquate à nos besoins opérationnels.

Dans le droit fil de ce que je viens de dire — ceci est mon troisième exemple — je voudrais soulever le cas important, militairement et économiquement, de la firme MBL. Il serait significatif de savoir, de façon précise et définitive, si la soumission imminente de 700 postes HF — j'insiste HF et non VHF — tiendra compte des investissements considérables en argent et en recherches engagés par MBL qui travaille, dans ce domaine, depuis trois décennies avec l'assistance du Fonds des prototypes, qui a d'ailleurs été régulièrement remboursé.

L'absence d'une telle commande entraînerait des conséquences extrêmement dommageables à un double titre: D'abord, la perte des marchés d'exportation et de plusieurs centaines d'emplois dont la plupart de très haute qualification; ensuite, la disparition au bénéfice de firmes étrangères de cette activité propre dont la recherche est l'élément fondamental et dont la qualité et l'avance technologique sont reconnues par tous, à telle enseigne qu'une firme importante des Etats-Unis a présenté à l'armée US le poste HF en question comme étant le meilleur sur le marché.

De tout ce qui précède, monsieur le ministre, j'espère qu'il sera tenu le compte le plus strict pour sauvegarder l'emploi, pour promouvoir le dynamisme de nos industries dans la conjoncture économique que nous connaissons et comme partie intégrante du plan de relance du gouvernement.

En troisième et dernier lieu, je voudrais vous parler succinctement des réformes et initiatives envisagées dans le cadre de nos engagements internationaux.

L'alliance est véritablement à la croisée des chemins. « L'équilibre des déséquilibres », fondé jadis sur un monopole nucléaire américain contrebalançant la supériorité de l'URSS en forces classiques, appartient irrévocablement au passé.

Il faut renforcer d'urgence les forces classiques, facteur essentiel de la discussion, c'est-à-dire de la prévention d'une guerre dont nous ne voulons pas. Ceci n'est possible que par la mise en œuvre de deux mesures concrètes: d'abord, l'extension du service militaire et la suppression des libérations et dispenses dans le sens que j'ai indiqué précédemment; ensuite, l'utilisation optimum des réserves qui constituent la force vive de notre capacité d'intervention et représentant un énorme capital de bonne volonté, de dévouement, d'engagement et de dynamisme.

Mais ceci ne peut s'opérer que conjointement avec une nécessaire décentralisation, la redéfinition des missions et un équipement adéquat.

Je ne vous cacherai pas, monsieur le ministre, que la visite des commissions de la Défense nationale de la Chambre et du Sénat à la division « mobilisation » à Liège ne s'est pas traduite par un enthousiasme débordant. Sans vouloir m'immiscer dans les plans

opérationnels, je dirai qu'il est évident que des mesures urgentes doivent être prises pour pallier les carences les plus flagrantes.

J'en arrive à mes conclusions.

Il y a trente-neuf ans, jour pour jour, des hommes mouraient en grand nombre sur les plages de Normandie. Deux jours plus tôt, le 6 juin 1944, un immense espoir remplissait les cœurs de ceux qui, pendant plus de quatre ans, avaient connu l'occupation ennemie, une interminable captivité ou les rigueurs inhumaines des camps de concentration.

Comment en était-on arrivé là? Par l'impéritie de ceux qui, durant les années trente, étaient responsables de notre sécurité; par une politique d'atavismes, de démissions, d'abandons qui nous conduisait inéluctablement à la catastrophe qu'on sait.

Je voudrais, monsieur le ministre, éviter aux jeunes générations actuelles ce que la mienne a connu. Il ne faut pas qu'on puisse nous faire le reproche d'avoir gagné la guerre et perdu la paix. Dès lors, vous ne serez que modérément surpris si je vous déclare, à titre personnel bien entendu, que je ne voterai pas le budget de la Défense nationale et que je m'abstiendrai. Ceci n'est nullement dirigé contre votre personne, monsieur le ministre, car chacun sait qu'avec un budget étié, vous vous efforcez de trouver des solutions de fortune avec des moyens de misère. Mais j'agirais contre ma conscience et contre mes convictions si je votais un budget qui entérine un système absurde que nous sommes les seuls à connaître et qui perpétue la présence côte à côte de volontaires de carrière et de miliciens à huit mois de service qu'on pourrait jeter au combat après trois mois et un jour d'instruction.

Je ne puis non plus m'associer au système actuel incapable d'utiliser de façon rationnelle les centaines de milliers de réservistes dont nous disposons et qui constituent la force vive de notre armée et l'essence même de la dissuasion.

J'ai dit naguère à mes hommes, en faisant mes adieux à la 16e division blindée: « Je ne veux pas encourir la responsabilité d'avoir un jour votre sang sur les mains. » Je me déjugerais grossièrement si je votais aujourd'hui un budget que j'estime insuffisant, qui ne répond en rien aux exigences de notre sécurité, qui trahit nos engagements internationaux et hypothèque lourdement l'avenir.

Je cite à nouveau Marie-France Garaud: « N'oublions pas que les lois qui régissent les galaxies des Etats sont aussi rigoureuses et aussi terrifiantes que celles de l'astronomie. Les puissants attirent dans leur orbite les plus faibles et les rapports de force finissent toujours par l'emporter sur toutes les autres considérations. »

Le refus délibéré de subir me paraît le seul moyen de donner tort à Jean-François Revel quand il nous prédit la fin des démocraties.

En ne votant pas votre budget, monsieur le ministre, j'ai conscience de faire mon devoir de parlementaire responsable puisque je veux ainsi jeter un cri d'alarme qui puisse engager cette assemblée et la nation tout entière à garantir son avenir et à prémunir les jeunes générations du désastre d'une troisième guerre mondiale.

Péricle a dit jadis: « La source de la liberté est dans le courage. » Montrons-nous courageux! (*Applaudissements sur les bancs de la majorité.*)

M. le Président. — La parole est à M. Cudell.

M. Cudell. — Monsieur le Président, mesdames, messieurs, mon intervention, comme celle de mon prédécesseur à cette tribune, sera brève. Je voudrais attirer l'attention du Sénat sur une situation qui dure maintenant depuis une décennie.

Il y a dix ans, en effet, les grands partis de ce pays se sont mis d'accord pour retirer la politique de défense des préoccupations et des aléas de la politique quotidienne.

Disons-le, tant à la Chambre qu'au Sénat, on a convenu d'une politique d'organisation de nos forces militaires. Loin de moi l'idée de dire que cet accord était immuable à moyen ou à long terme. Mais avant de remettre en question les accords qui ont fait le consensus autour de la politique de défense depuis dix ans, le Parti socialiste estime qu'un débat sérieux et approfondi doit avoir lieu, sans céder aux démons des uns et des autres, sans vouloir improviser une politique militaire, alors que celle qui fut menée jusqu'à présent avait été largement concertée et était le fruit d'un accord général.

Au fond, ce qui subsiste dans ce pays, c'est un accord général sur la politique extérieure. Certes, ce même accord général existait sur la politique de défense. Au fil des ans, les gouvernements se sont succédés, de même que les oppositions et les majorités. Toutefois, même les membres de l'opposition ne remettaient pas en cause le consensus fondamental.

Actuellement, nous traversons une période difficile. Les points de vue divergent. Jusqu'à présent, aucune initiative ne semble venir du gouvernement pour essayer de maintenir ce très large consensus à propos de la politique de défense.

Je reconnais que l'honorable intervenant précédent, qui a nuancé dans le bon sens ses positions par rapport à ce qu'elles étaient il y a quelque temps, accepte maintenant le dialogue. Je souhaite qu'on puisse le mener à bien. Je voudrais aussi que, dans les milieux militaires, on cesse de traiter à la légère tous les problèmes qui se posent et qu'on ne se prenne plus pour des bravaches et des forts en thème.

On a accumulé des erreurs qui devraient inciter certains chefs militaires à plus de modération, plus de modestie et plus de mesure. J'ignore s'ils ont compris l'avantage, ces dix dernières années, d'un large consensus, au sein du Parlement, sur la politique militaire.

Je veux épargner à ce pays qu'en matière de politique militaire, aussi, il y ait désormais des affrontements, alors qu'on pourrait les éviter. Je vous demande donc, au nom du Parti socialiste, de tout faire pour que la politique militaire ne soit pas improvisée sous la pression de chefs militaires un peu irresponsables.

M. Close. — Ils ne sont pas là pour se défendre !

M. Cudell. — Je reste à leur disposition; vous savez que je garde le contact avec eux et que, lors des discussions, je ne mâche pas mes mots. Je voudrais qu'on tînt compte de l'intérêt du pays qui implique que la vraie politique de défense est celle qui réunit un large consensus.

Bien entendu, votre budget est un budget de crise; il n'a été augmenté que de 6,3 p.c., alors que l'évolution de l'index a été supérieure. Le gouvernement avait envisagé la possibilité d'un accroissement de 8,5 p.c. Vous pratiquez donc une politique d'austérité. Nous ne vous le reprochons pas, bien au contraire, mais nous nous demandons si toutes les dépenses se font à bon escient.

Pourquoi ne recevons-nous pas aux questions que nous posons inlassablement, depuis des mois, les réponses que nous attendons ? A propos de nos dépenses en Allemagne, c'est la troisième fois que je vous pose une question précise à laquelle il ne m'a toujours pas été répondu. Nos dépenses en Allemagne sont énormes et nos effectifs nombreux : on parle même de « dixième province ». On y compte 60 000 Belges avec leur famille. Le gouvernement précédent a ramené deux des quatre brigades en Belgique, c'est-à-dire la moitié du corps de bataille de la force terrestre. Comment se fait-il que, malgré cela, le nombre de militaires en Allemagne soit le même qu'avant ce rapatriement ? Vous-même, monsieur le ministre, avez répondu à une question parlementaire à ce sujet, en des termes extrêmement ambigus.

Je rappelle que le rapatriement et les installations à Bourg-Léopold et à Marche-en-Famenne, qui sont bonnes, ont coûté sept milliards et demi.

Je crois que le moment est venu de rapatrier l'essentiel du corps de bataille sur le territoire belge, mais il n'a pas été expliqué comment il reste 30 000 militaires en Allemagne, alors qu'on a ramené deux brigades en Belgique.

Nous ne croyons pas pour autant qu'il faille remettre en question notre attachement et notre fidélité à l'Oran. Si notre participation à l'effort fourni à ce niveau, nous paraît nécessaire, nous estimons cependant le moment venu de négocier avec cette instance la possibilité de modifier notre mission en Allemagne. Les cinq milliards que coûte notre présence là-bas pourraient, me semble-t-il, être plus judicieusement dépensés au profit de nos forces de défense, voire de l'efficacité de l'Alliance. Le fait de ramener nos forces en Belgique serait, par ailleurs, également profitable à notre économie.

Je souhaiterais, monsieur le ministre, que vous nous donniez votre point de vue à ce sujet.

Nous redoutons surtout que la politique d'économie, nécessaire certes, se pratique au détriment du personnel et, nous refusons, qu'elle entraîne des désavantages pour lui.

C'est la raison pour laquelle nous sommes opposés à ceux qui, s'appuyant sur la crise et la faiblesse de nos finances, préconisent de remplacer les volontaires de carrière par des miliciens qui constituent une main d'œuvre à bon marché, corvéable à merci.

Il serait, en effet, regrettable de rencontrer l'idée de ceux qui découvrent aujourd'hui la milice, non par attachement démocratique

à l'ancienne idée de la nation en armes, mais parce qu'ils sont opposés au recrutement de volontaires qui sont incontestablement des citoyens à part entière, membres de la fonction publique et qui, de ce fait, bénéficient évidemment du statut inhérent à cette fonction comme les gendarmes, les policiers communaux, les fonctionnaires et les agents des grandes services de l'Etat, tels que la Régie des Postes et la Société nationale des chemins de fer.

Nous ne prétendons pas qu'il faut supprimer la milice, mais nous estimons que renoncer à la professionnalisation serait non conforme aux exigences de notre temps, tout entier tourné vers la spécialisation. A notre avis, huit, dix ou douze mois sont insuffisants pour donner à un jeune la formation et les motivations nécessaires pour en faire un bon soldat, et ce dans quelque force que ce soit, et même pour les tâches qualifiées de « banales ».

Je l'ai déjà souligné du haut de cette tribune : aujourd'hui, tout est professionnalisation, tout est spécialisation, même le sport, et je ne vois pas pourquoi l'armée hésiterait à évoluer dans ce sens.

A nos yeux, l'idée de professionnalisation démocratique est la grande idée que le XXe siècle aura apportée à l'organisation militaire.

Il n'est pas vrai que la professionnalisation a été un échec, du moins là où on a voulu qu'elle réussisse. Elle n'a été un échec que là où l'on voulait faire la démonstration par l'absurde. Elle a réussi d'ailleurs, à la force aérienne, à la force navale, et même à la force terrestre, chez les paracommandos par exemple, unité où, pourtant, elle paraissait difficile à imposer, ainsi qu'à la gendarmerie. Ces tests me paraissent valables.

Je m'indigne quand on critique les volontaires. J'ai lu dans un journal que des jeunes gens estimaient que les volontaires étaient des arriérés mentaux. Je ne vois pas comment on parviendrait à recruter des gens de niveau convenable dans les grands services de l'Etat, à la gendarmerie, à la force aérienne et à la force navale et pourquoi, seule, la force terrestre ne parviendrait pas à rendre la fonction militaire attrayante pour la jeune génération.

M. Close. — Par manque d'argent, monsieur Cudell, c'est tout simple.

M. Cudell. — Je viendrai dans quelques instants à ce problème d'argent.

Après les événements que nous avons vécus aux Falklands, prétendre que les volontaires sont des gens de sac et de corde ou des militaires qui ne valent pas la peine qu'on s'intéresse à eux, c'est proprement scandaleux.

Bref, j'aimerais que nos chefs militaires nous expliquent pourquoi, dans certains secteurs militaires, le recrutement des volontaires est une réussite alors que la professionnalisation échoue à la force terrestre seulement.

D'aucuns ont reproché à la professionnalisation de coûter très cher, ce qui est exact. Nous constatons toutefois qu'à l'heure actuelle, les traitements du personnel n'interviennent que pour 49,5 p.c. dans le budget alors qu'avant la professionnalisation, ils se montaient à plus de 50 p.c. Qu'on ne dise pas que les frais « dépenses de fonctionnement » ont diminué, et les frais d'investissement augmenté. Le budget démontre que les frais de fonctionnement sont de 26,7 p.c. et les frais d'équipement de 23,8. On ne dépasse donc, pas, actuellement, en frais de personnel, des chiffres qui ne seraient pas acceptables. En fait, on se trouve en dessous de 50 p.c.

Je sais que vous ne recrutez plus et que vous devriez le faire. Cependant, n'y a-t-il pas des aménagements à réaliser, à commencer par l'effectif ?

Comment se fait-il que, ces dernières années, au lieu de diminuer, l'effectif général augmente ? De 88 000 membres des forces armées, voici quatre ou cinq ans, on est passé à près de 95 000. Pourquoi avoir augmenté l'effectif en cette période de crise et alors que les charges de personnel, dit-on, sont trop élevées ? La mission n'a pas changé. Pourquoi, dès lors, ce gonflement de l'effectif ?

A propos des investissements, comme l'a souligné notre collègue M. Close, il convient que les achats effectués constituent des possibilités de développement pour notre industrie. Si, dans toute la mesure du possible, on marche dans ce sens, je voudrais toutefois que le ministre nous explique clairement pourquoi, pour le matériel d'artillerie nouveau, on achète du matériel entièrement fabriqué aux Etats-Unis ?

Quelles seront les compensations? Vous avez sans doute des choses à dire à ce sujet, mais nous aimerions les entendre du haut de cette tribune, d'autant plus qu'un certain nombre de contrats passés avec les USA ne sont pas remplis. Est-ce vrai ou non? Nous souhaiterions avoir des précisions sur ce point.

Je voudrais encore évoquer le problème de l'atmosphère générale à l'armée et revenir à celui de la milice.

Je l'ai dit tout à l'heure, nous ne croyons pas qu'il faille purement et simplement supprimer la milice. Nous croyons que, pour la mission générale de défense du territoire, elle est nécessaire. En revanche, le corps de bataille, pensons-nous, doit être composé de professionnels, notamment dans nos unités en Allemagne.

Nous donnons notre accord à la conception développée aujourd'hui par M. Close: si on garde des miliciens, il convient d'améliorer leur sort. Il n'est pas possible que leur rémunération soit inférieure à celle des chômeurs. Cette situation est inique et nous souscrivons aux propos tenus, voici quelques instants, par notre collègue.

J'insiste sur ce point, car il faudra, à mon sens, moderniser les conditions dans lesquelles s'effectue le service militaire et modifier notamment les rapports humains.

Le journal *Le Soir* ouvre aujourd'hui ses colonnes à un jeune homme qui vient d'accomplir son service militaire et qui fait part de ses observations désabusées. En voici un extrait: «Les militaires de métier se méfient de nous ou nous ignorent parce que nous sommes des civils, donc sûrement hostiles à l'armée. Le milicien vient d'une société dont les statuts sociaux sont de plus en plus flous. A l'armée, il trouve un système de caste brutal. L'officier écrase de sa superbe le sous-officier, qui n'a aucune considération pour le volontaire de carrière, simple soldat ou caporal. Quant à ce dernier, il ne lui reste que le milicien sans droits ni devoirs, mais accablé d'ordres et doté de rares faveurs...» Cela reflète bien la situation.

M. Close. — Non, cher collègue, croyez-en mon expérience. Je défends mes anciens compagnons. Il s'agit d'une vision totalement fautive.

M. Cudell. — Je comprends votre réaction, cependant il faut admettre certaines réalités.

A Evre, à la limite des installations de l'Otan, on avait construit un gigantesque mess équipé en self-service et réservé aux officiers. Ceux-ci n'ont pas admis cette formule et la transformation du mess en restaurant traditionnel a coûté des sommes considérables, sans donner satisfaction aux intéressés, car s'il est possible d'assurer un service convenable dans les petits mess de garnison où 25 ou 30

officiers viennent prendre leur repas, ce ne l'est pas dans un vaste local qui peut abriter 3 ou 400 personnes.

Cela s'est passé au XXe siècle, prouve que certains vivent encore dans le passé. Il est bon que le Parlement le sache.

Dans certaines grandes firmes privées, le personnel de cadre accepte la formule du self-service.

Il est choquant de constater de pareils faits, alors que, théoriquement, l'armée peut, à tout moment, être en campagne.

Pour 1982, le nombre des désertions dans l'armée s'élève à plus de 2 000.

Ne faudrait-il pas revoir les dispositions du Code pénal militaire, au moins en temps de paix? Le seul fait de ne pas rejoindre son corps doit-il être passible des sanctions qui s'appliquent à la désertion? Ces dispositions d'un autre âge ne devraient-elles pas être modernisées? Un fonctionnaire des chemins de fer qui abandonne son poste est sanctionné. Il ne devient pas immédiatement un déserteur.

Faut-il maintenant, en temps de paix, des dispositions qui datent du dix-neuvième, voire du dix-huitième siècle?

Nous constatons, par ailleurs, que les désertions sont deux fois plus élevées à la force terrestre qu'à la force navale ou à la force aérienne. Cela aussi est inquiétant. Je ne suis pas le seul à le dire; ces informations nous viennent d'un journal conservateur bruxellois, en général bien informé.

A ce propos-là aussi, nous voudrions que vous puissiez nous éclairer.

Nous souhaitons donc que le débat s'organise de telle façon qu'en matière de défense, on puisse mener dans ce pays une politique qui fasse l'objet d'un large consensus de tous les partis et qu'on évite, en l'occurrence, une politique «à la petite semaine».

Certaines questions doivent recevoir des réponses claires. (*Applaudissements sur les bancs socialistes.*)

M. le Président. — Nous poursuivrons cette discussion cet après-midi à 14 heures.

Wij zullen deze bespreking deze namiddag te 14 uur voortzetten.

La séance est levée.

De vergadering is gesloten.

(*La séance est levée à 12 h 05 m.*)

(*De vergadering wordt gesloten te 12 u. 05 m.*)